

2.

NEJSTARŠÍ ZPRÁVA O ZÁKONODÁRNÉ ČINNOSTI V RANĚ FEUDÁLNÍM STÁTĚ ČESKÝCH PŘEMYSLOVCŮ. R. 992.

Velkomoravská říše se svým hospodářským, politickým i kulturním rozkvětem, který hluboko ovlivnil nejen Slované střední Evropy, nýbrž i Slované jižní a východní, zanikla na počátku 10. století. Z našeho hlediska je důležité, že se tím uvolnila cesta k rozvoji samostatného politického života Slovanů českých, kteří zatím — na konci třetí čtvrtiny 9. století — dosáhli vysokého stupně soustředění pod hegemonií kmene Čechů a dynastií Přemyslovců v čele.

I zde rozvinul se raně feudální život, zásadně po všech stránkách toho rázu, jako byl v té době v jiných oblastech Evropy. I zde začalo v té době křesťanství napomáhat k tomu, aby se feudální vztahy co nejdříve upevnily. I zde ovšem projevil se typický rys středoevropských dějin raně feudálních, totiž konflikty vznikající z toho, že se těchto oblastí pokoušeli zmocnit němečtí feudálové ze západu.

**) Snad zde papežská kancelář takto tlumočila — z iniciativy Metodějovy patrně — slovanský termín „župani“.*

Tlaku ze západu čelili naši předkové na čas v rámci říše Velkomoravské, ale po jejím pádu zůstali slovanští obyvatelé Čech i v tomto směru odkázáni sami na sebe. Bylo jim to usnadněno tím, že Přemyslovci strhli na sebe na počátku 10. století především velkou část územního dědictví velkomoravského, ovšem za cenu nebezpečných konfliktů s Maďary. Nárokům německého sousedství úspěšně čelili Přemyslovci diplomaticky i vojensky, což posléze vyústilo v poměr formálně přátelský provázený ročním poplatkem (tributem) placeným z Čech. Říše Přemyslovců byla začleněna do německé církevní organizace (napřed biskupství řezenské náležející k arcibiskupství solnohradskému, potom pražské biskupství náležející k arcibiskupství mohušskému).

Druhá polovina 10. století vykazuje velký rozmach této raně feudální české přemyslovské říše, která posléze dokázala (r. 996) zlikvidovat i vážný separatistický pokus potomků velmože Slavníka se sídlem na Libici.

Ve vnitřním životě státu se objevovala řada problémů, jež bylo třeba řešit formou zákona. Tomu vyhovovala společná zákonodárná činnost panovníka a shromáždění předních feudálů (dvorské sjezdy) — první to podoba pozdějšího feudálního sněmu.

Náhodně zachovala se nám v bavorských církevních záznamech fragmentární zpráva o této zákonodárné činnosti, jež doplňovala vhodným způsobem dále trvající a převládající soustavu starodávného obyčejového práva pocházejícího z velké části ještě z prastarých obyčejů prvotně pospolné společnosti západoslovanské. Zpráva se týká nové zákonné úpravy biskupských desátek, církevní jurisdikce ve věcech manželských a práva zřizovat kostely na knížecích statcích.

Z literatury:

Václav VANĚČEK, Prvních tisíc let, Praha 1949; též autor, Stát Přemyslovců a středověká „říše“, Praha 1946 (2. vyd.); též autor Dějiny státu a práva v Československu (1964), str. 54.

Anno dominice incarnationis
DCCCCLXXXII, domino Johanne XV
papa in sacratissima sede beati Petri
apostoli, imperante domino Ottone III
rege augusto, ortante dei nutu domino
episcopo II sancte Pragensis ecclesie
Adalberto monacho, dux Bolezlaus pre-
sentibus omnibus primatibus suis dedit
prefato episcopo secundum statuta can-
onum separare ea coniugia, que infra
parentelam contra sacram legem con-
iuncta esse reperirentur, necnon etiam
ecclesias per loca opportuna construendi
et decimas congregandi licentiam dedit.

Roku 992 od božího vtělení, za pana Jana XV., papeže na nejsvětější stoličce blahoslaveného apoštola Petra, za císařské vlády Oty III, krále-rozmnožitele, vnuknutím božího pokynu za pana druhého biskupa svatého pražského kostela, mnicha Vojtěcha, vévoda Boleslav za přítomnosti všech svých předáků udělil řečenému biskupovi právo, podle určení kanonů rozváděti ona manželství, o nichž by se shledalo, že byla uzavřena mezi příbuznými proti svatému zákonu, a dále také udělil mu právo, na vhodných místech stavěti kostely a právo vybírat desátky.

Latinský text je převzat z edice G. FRIEDRICHA, Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, I. 1904—1907, str. 43, č. 37.